

Projekti mehanizama čistog razvoja u BiH

Bogati zaraduju i na čistom zraku

Obnovljivi izvori energije nisu dobri samo za Bosnu i Hercegovinu i njenu ekologiju ili lokalnu zajednicu koja bi mogla dobiti nova radna mjesta, nego i za bogate zemlje i investitore koji će kupoprodajom emisija CO₂ ponovo profitirati

Piše: **Darko Omeragić**

Svjetske industrijske sile čijim djelovanjem je probijen ozonski omotač i narušena temperaturna ravnoteža na planeti Zemlji smislile su novi način zarade koji će u djelo provesti u siromašnim zemljama u koje, svakako, spada i Bosna i Hercegovina.

BiH izvan šeme

Čak i laicima je jasno da su upravo najrazvijenije svjetske zemlje najveći zagađivači čovjekove okoline i krivci za probijanje ozonskog omotača, te porast emisija stakleničkih gasova, odnosno stvaranje efekta staklene bašte što je dovelo do velikih klimatskih promjena koje u posljednjih nekoliko decenija osjećamo na svojoj koži kroz globalno zagrijavanje i ekstremne vremenske prilike koje su nam donijele poplave ili sušne periode.

Upravo te sile, koje su se obogetile preko leđa siromašnih zemalja, sada će, kako bi fiktivno smanjile zagađenje svojih zemalja, ulagati u siromašne zemlje poput BiH i uz to profitirati i oprati svoju savjest. A bh. građani će misliti da udišu čist zrak.

No, kako bi priča bila potpuno jasna, treba podsjetiti na neke činjenice poput one da je BiH potpisnica Kyoto protokola koji su u japanskom gradu Kyotu 1997. usvojile industrijski razvijene zemlje.

Te zemlje obavezale su se da će od 2008. do 2012. smanjiti emisije stakleničkih gasova u iznosu od 5,2 posto u odnosu na količinu ovih gasova koja je emitovana do 1990.

Kako bi to učinile, svjetske in-

dustrijske sile su kreirale tri mehanizma koja određuju na koji način se emisija gasova može smanjiti. Prvi od njih je CDM (Clean Development Mechanism) – Mehanizam čistog razvoja, koji je jedini primjenjiv na BiH. Druga dva mehanizma su zajednička provedba i šema trgovanja emisijama štetnih gasova ili prodaja prava na emisione dozvole, koji nisu primjenjivi u BiH jer naša zemlja nije članica Aneksa 1 ugovora, pa tako nije u evropskoj šemi trgovanja emisijama.

potekla je iz protokola Kyoto, odnosno iz evropske šeme trgovanja emisijama koja je regulisana Direktivom o trgovini emisijama, Emission Trading Directive 2003/87/EC, koja pokriva 27 država EU, te Norvešku, Island i Lihtenštajn. BiH je ratificirala Kyoto protokol 2007. godine, ali kao zemlja koja nije članica Aneksa 1 ugovora koji se odnosi samo na one zemlje koje su preuzele obavezu o smanjenju emisija stakleničkih gasova. Te zemlje su kreirale tri mehanizma kojima je regulisan način smanjenja emisija CO₂. Dakle, BiH još uvijek ne može trgovati emisijama CO₂. Međutim, postoji ideja da ova Direktiva uđe u okvirni ugovor o Evropskoj energetske zajednici čiji je potpisnik od 2006. godine i BiH", kaže Harbaš.

Mehanizmi čistog razvoja u Bosni i Hercegovini se provode uz dozvolu DNA (Designated National Authority) – Državnog nacionalnog tijela BiH kojim upravljaju predstavnici Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH, Ministarstva prostornog uređenja, građevinarstva i ekologije RS-a, Federalnog ministarstva okoliša i turizma, te Odjeljenja za prostorno planiranje i imovinsko-pravne odnose Brčko Distrikta. Kada ovo tijelo nekoj firmi koja je planirala uložiti u smanjenje emisija CO₂ u BiH da dozvolu, onda ta firma investira u smanjenje emisija CO₂ i dalje s njima trguje na evropskoj berzi zra-ka, odnosno prodaje kvote zainteresovanim zemljama.

Navodno je prije četiri godine holandska firma European Green Projects, koja je smještena u Brčko Distriktu, trgovala emisi-

Foto: Amer Kajmović

Nihad Harbaš iz Odjela za energiju firme CETEOR Sarajevo

BiH nije u evropskoj šemi trgovanja emisijama CO₂, ali jesu bogate zemlje koje svoje projekte namjeravaju realizovati u BiH i pri tome zaraditi

Međutim, ako nije BiH u evropskoj šemi trgovanja emisijama CO₂, jesu ostale svjetske industrijski razvijene zemlje koje svoje projekte mogu i već realizuju u Bosni i Hercegovini.

Magistar mašinstva Nihad Harbaš, voditelj projekata u Odjelu za energiju sarajevske firme CETEOR, za *Dane* je rekao da je u BiH u toku realizacija nekoliko projekata čiji je cilj smanjenje emisija CO₂, te nam pojasnio koji su finansijski mehanizmi Kyoto protokola koji se provode u BiH.

"Prodaja prava na emisije CO₂

jama CO₂ Republike Srpske na evropskoj berzi zraka i to u iznosu od 32 miliona eura. Međutim, ovu informaciju nam niko nije mogao potvrditi.

Iz Italije u Italiju

“Ne znam kako je bilo ko to mogao uraditi jer nismo u evropskoj šemi trgovanja. Ipak, očekuje se da će šema trgovanja za pet, šest godina biti dostupna i zemljama koje nisu potpisnice Aneksa 1, među kojima je i BiH”, kaže Harbaš.

U Ministarstvu turizma i okoliša FBiH smo saznali da su u FBiH u toku tri projekta čiju realizaciju je odobrilo DNA tijelo i to smanjenje emisije CO₂ u GIKIL-u, Global Ispat Koksoj industriji d.o.o. Lukavac, zatim u projektu *Amitea* – tri male hidroelektrane na rijeci Kraljuščici u općini Konjic i vjetroelektrana *Mesihovina* u općini Tomislavgrad. U Republici Srpskoj CDM projekat bi trebao biti realizovan na projektu Cijevne hidroenergetski paket BiH koji podrazumijeva šest malih hidroelektrana između Doboja i Modriče.

Prema informacijama do kojih smo uspjeli doći, smanjenjem emisije NO₂ (iz kojeg se kasnije mogu stvoriti emisije CO₂) u GIKIL-u bi, po procjenama, emisije CO₂ mogle biti smanjene za 982.473 tone godišnje. U projektu *Amitea* procjena je da bi emisije CO₂ mogle biti smanjene za 260.107 tona godišnje, a u projektu

GIKIL Lukavac:
Smanjenje emisija CO₂

Tokom 2006. godine vrijednost svjetskih tržišta emisijama stakleničkih gasova iznosila je 22,5 milijardi eura, a trgovalo se sa 1,6 milijardi tona CO₂

Cijevne hidroenergetski paket procijenjeno smanjenje emisija CO₂ iznosi 1.917.506 tona godišnje.

Upravo tim emisijama CO₂ će investitor, odnosno firma koja zastupa prava investitora za trgovanje emisijama, jednog dana moći trgovati na evropskoj berzi zraka, prodajući ih zemljama kojima su potrebne. Dakle, ulaganje u obnovljive izvore energije investitoru se vraća tek kada proda emisije CO₂ koje će biti uštedene u određenom projektu. Bitno je još da će investitor naplatiti tonu CO₂ po cijeni koja je aktualna u trenutku registracije projekta, a cijena je nekad, primjerice, deset, nekad 12 eura po toni CO₂.

U svijetu je do sada realizovan 4.691 CDM projekat, najviše u zemljama Azije i Pacifika (3.946), pa u Latinskoj Americi (629) i Africi 96, a u istočnoj Evropi svega 20. Uvjedljivo najuspješnija zemlja u realizaciji ovih projekata je Kina, a iza nje su Indija i Brazil.

Što se tiče trgovine emisija CO₂, evropskom Direktivom predviđena su tri perioda trgovanja: 2005 – 2007, 2008 – 2012. i 2013 – 2020.

U prvom periodu su bili obuhvaćeni samo veliki emiteri ugljendioksida. Svi kotlovi termičke snage iznad 20 megavata su dobili kvote stakleničkih gasova (oko 12.000 postrojenja). U tom periodu su obuhvaćeni sektori energetike, metalne i cementne industrije, proizvodnja stakla i

keramike, te papirna industrija. Tokom 2006. godine vrijednost svjetskih tržišta emisijama stakleničkih gasova iznosila je 22,5 milijardi eura, a trgovalo se sa 1,6 milijardi tona CO₂. U ukupnoj svjetskoj trgovini emisijama na evropsku šemu trgovanja otpada 62 posto ukupnog obima i više od 80 posto ukupne vrijednosti. Ukupna vrijednost svih trgovina pod EU šemom u 2006. iznosila je 18,1 milijardi eura, a razmijenjeno je više od milijardu emisijskih prava.

Od 2013. godine počelo je ukidanje besplatnih emisijnih dozvola za CO₂, odnosno uvođenje kvota koje se sada moraju kupovati. Zemlje koje nisu u stanju smanjiti svoje emisije CO₂ njih moraju kupovati od druge zemlje.

Upravo bi, recimo, Italija, ukoliko u BiH realizuje gradnju hidroelektrana u projektu Srednja Drina, mogla sebi pripisati smanjenje CO₂ jer će električnu energiju proizvesti iz obnovljivih izvora. Ukoliko Italija bude izvozila struju iz elektrana na Drini u svoju zemlju, a hoće, onda će sebi moći pripisati smanjenje emisija CO₂.

U Ministarstvu vanjske trgovine i ekonomskih odnosa su nam potvrdili da je projekat Srednja Drina u ranoj pripremljivoj fazi i da još nisu potpisani akti kojim bi bili određeni odnosi BiH i Italije u ovom projektu. Što se bh. obaveza tiče, u MVTEO su nam odgovorili da BiH još nema obavezu smanjenja gasova koji izaziva ju efekat staklene bašte. ■